

İDMAN TURİZMİNİN SOSIAL, İQTİSADI, HUMANİTAR ƏHƏMİYYƏTİ

İ.A. İbrahimli

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
ismayil.ibrahimli2020@sport.edu.az

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 4 iyul 2022

Dərc olunub: 20 sentyabr 2022

© 2021 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. İdman turizminin sosial, iqtisadi, humanitar əhəmiyyəti ölkə, cəmiyyət və şəxsiyyətin inkişafı üçün olduqca vacib rol oynayır. İnsanların asudə vaxtının səmərəli keçməsi, qarşılıqlı münasibəti, fəal istirahət, sosial həyat, gəlir, istehlak, istehsal sahəsində idman turizminin xüsusi rolu vardır.

Açar sözlər: *idman turizmi, sosial, iqtisadi, humanitar əhəmiyyət, fəal istirahət, intellektual.*

Elm və texnikanın tərəqqi etməsi, informasiya mübadiləsinin sürətlənməsi insan həyatına müsbət olduğu qədər mənfi təsir də, göstərir. Gərgin iş rejmi, gündəlik məişət problemləri, texnikanın orqanizmə verdiyi ziyan insanların asudə vaxtının səmərəli keçirə bilməməsinə, stress, əsəb və bir sıra neqativ halların yaranmasına səbəb olur.

İdman turizminin sosial əhəmiyyəti bu kimi problemlərin həllinə müsbət təsir edir.

İdman turizminin sosial əhəmiyyəti:

İdman turizmi insanların fiziki, psixoloji, sosial rifahının təminatçısıdır. İdman turizminin ekoloji cəhətdən zərərinin olmaması, əyləncə xarakteri daşması insanların asudə vaxtının səmərəli keçməsinə zəmin yaradır.

İdman turizmi bərpa edici funksiyaya malikdir. Bu funksiya özünün 3 istiqamətsə göstərir:

- Mühit və fəaliyyət istiqamətini dəyişməsi ilə insanların yorğunluq hissini aradan qaldırılması.
- Fəal istirahətin əsasını təmin edir. Səyahət olunan marşrutda insanlarla tanış olmağı,

sosiallaşmağı, idman və digər mədəni tədbirlərə qatılmağı təmin edir.

- İntellektual inkişafın əsasını təşkil edir. Dünya görünüşü, fəal öyrənmə, yaradıcılığa fəal və şüurlu münasibət, inam, motiv və marağın formalaşdırılmasını təmin edir [3].

Sosial əhəmiyyətə eyni zamanda asudə vaxtın səmərəli təşkili də, aiddir. İdman turizmi asudə vaxtın səmərəli keçirilməsi üçün effektiv vasitədir. İdman turizm növləri :

- Piyada turizmi;
- Xizək turizmi;
- Dağ-piyada turizmi;
- Su turizmi;
- Speleoturizm;
- Yelkən turizmi;
- Hərəkət vasitələrilə (velosiped, at, it, avtomoto) turizmlər;
- Kombinasional turizm;
- Motosiklet turizmi- asudə vaxtın əyləncəli və öyrədici keçməsində təsiri olduqca yüksəkdir [2].

İdman turizminin iqtisadi əhəmiyyəti:

Dünya iqtisadiyyatının əsas gəlir mənbələrindən biri turizm sahəsidir. Statistika görə turizm sahəsindən əldə edilən gəlir dünya iqtisadiyyatının əsas gəlir mənbələrindən biri turizm sahəsidir. Statistika görə turizm sahəsindən əldə edilən gəlir dünya iqtisadiyyatının əsas gəlir mənbələrindən biri turizm sahəsidir.

sadiyatının 2/5-ni təşkil edir. Turizm sahəsinin iqtisadi təsirə malik olması onun növ və istiqamətindən də, asılıdır. Ölkəmizdə inkişaf potensialı olan turizm növlərindən biri də idman turizmidir [1].

Ölkəmiz bir çox beynəlxalq səviyyəli idman yarışlarına ev sahibliyi etmişdir. Ölkəmiz yeniyetmə cüdoçuların Avropa çempionatı, bədii gimnastika üzrə dünya kuboku, bədii gimnastika üzrə 27-ci dünya çempionatı, paralimpiyaçı cüdoçular arasında Avropa çempionatı, Qılıncoyunatma üzrə gənclər və kadetlər arasında dünya çempionatı, Gənclər arasında boks üzrə dünya çempionatı, Cüdo üzrə "World Masters" beynəlxalq turniri, Yeniyetmələr arasında sərbəst, yunan-roma, qadın və çimərlik güləşi üzrə dünya çempionatına, Birinci avropa oyunlarına, Formula 1 Grand-prix" yarışlarına, İslam Həmrəyliyi Oyunları və Avropa Liqasının final oyunu kimi beynəlxalq idman tədbirlərinə ev sahibliyi etmişdir [5].

Bu da öz növbəsində iqtisadi dirçəlişə təsir edən bir prosesdir. İdman turizminin iqtisadiyyata təsiri gəlir sahəsində olan artım və xarici valyutanın ölkəyə daxili prosesidir [4].

Tək bilet satışından Bakıda keçirilən IV İslam Həmrəylik Oyunlarından təxminən 3 milyon manata yaxın gəlir əldə olunmuşdur.

Ölkəmizdə keçirilən "Formula 1" Qran-prix yarışı ilk iki il ərzində iqtisadiyyatın gəlir sahəsinə 277.3 milyon dollar gəlir gətirmişdir.

İdman turizmi:

- İstehlak;
 - Nəqliyyat, şirkətlər, müəssisələrin gəlir artımının təminatçısıdır.
- Ölkəyə olan turist axını nəticəsində mədəniyyət müəssisələrinin (muzeylərin, teatrların və s) əyləncə məkanlarının, təşkil olunan daxili turlarla, ekskursiyalarla nəqliyyat müəssisələrinin və istehsal şirkətlərinin gəlirləri artır.

İdman turizminin humanitar əhəmiyyəti: İdman turizminin ictimai təsirindən bəhs edərkən onun humanitar əhəmiyyətini də, xüsusilə vurğulamalıyam. İdman turizminin əsas funksiyası-şəxsiyyətin formalaşması və hərtərəfli və harmonik inkişafını təmin etməkdir. İdman turizmi şəxsiyyətin dünya görünüşü, vətənpərvərlik, fəal öyrənmə, yaradıcılığa fəal və şüurlu münasibət, inam, motiv və marağın formalaşdırılmasını təmin edir. Şəxsiyyətinin harmonik inkişafı üçün mənəvi və fiziki cəhətdən onu tərbiyə edir:

- İdman turizmi insanlarda komanda ruhunu, dostluq və yoldaşlıq münasibətini, müstəqillik, qarşılıqlı yardım, digər insanlarla qarşılıqlı əlaqə, ünsiyyət bacarıqlarını tərbiyə edir;
- Müsbət motivasiyanın yaranmasına səbəb olur;

İdman turizmi vətənpərvərlik tərbiyəsinin əsas vasitələrindən hesab edilir. Çünki, vətənpərvərlik tərbiyəsinin vasitələrindən biri də turizm və diyarşünaslıq fəaliyyətidir. (Diyarşünaslıq bir ölkənin və ya ərazinin təbii - coğrafi şəraitinin, tarixinin, mədəniyyətinin, etnoqrafiyasının, addət və ənənələrinin öyrənilməsidir);

ƏDƏBİYYAT

1. **Tağıyev F.R.** *İdman Turizminin nəzəriyyəsi və metodikası*. "Araz" nəşriyyatı 2015.
2. **Salmanova N.B., Məmmədov Y.B., Tağıyev F.R.** *İdman. Turizminin nəzəriyyəsi və metodikası*. Bakı 2015, səh 5-10.
3. **Dosent Bilalov B.Ə. və dosent Gülahiyevin Ç.G. redaktəsi ilə.** *Turizmin əsasları: dərslik*. Müəllif kollektivi; Bakı: "QHT Nəşriyyatı", 2015, 194 s.
4. **Qafarov N.** *Turizmin iqtisadiyyatı*. Bakı: Kooperasiya, 2019, 584 s.
5. https://www.azerbaijans.com/content/1790_az.html.

СОЦИАЛЬНОЕ, ЭКОНОМИЧЕСКОЕ И ГУМАНИТАРНОЕ ЗНАЧЕНИЕ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМА

И.А. Ибрагимли

Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта
ismayil.ibrahimli2020@sport.edu.az

Аннотация. Социальное, экономическое, гуманитарное значение спортивного туризма играет исключительно важную роль для развития страны, общества и личности. Особую роль спортивный туризм играет в сфере эффективного проведения досуга людей, их взаимодействия, актив-

ного отдыха, общественной жизни, доходов, потребления, производства.

Ключевые слова: спортивный туризм, социальное, экономическое, гуманитарное значение, активный отдых, интеллектуальный.

SOCIAL, ECONOMIC AND HUMANITARIAN SIGNIFICANCE OF SPORTS TOURISM

I.A. Ibrahimli

Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport
ismayil.ibrahimli2020@sport.edu.az

Annotation. The social, economic, humanitarian significance of sports tourism plays an extremely important role for the development of the country, society and personality. Sports tourism has a special role in the effective use of people's leisure time, interaction,

active recreation, social life, income, consumption, production.

Keywords: sports tourism, social, economic, humanitarian importance, active recreation, intellectual.